

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

В.О. ПАСІЧНИЙ

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТА РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«СТРАХУВАННЯ»

*(для студентів денної форми навчання
напряму підготовки 6.030504 – «Економіка підприємства»)*

Програма навчальної дисципліни та робоча програма навчальної дисципліни «**Страхування**» (для студентів денної форми навчання напряму підготовки 6.030504 – «Економіка підприємства») /Харк. нац. акад. міськ. госп-ва, уклад.: В.О.Пасічний, – Х.: ХНАМГ, 2009. – 15 с.

Укладач: В.О. Пасічний

Рецензент: Т.І. Світлична

Рекомендовано кафедрою «Економіки будівництва», протокол № 1 від
«_29_» 08_____ 2009 р.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	4
1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
1.1. Мета, предмет та місце дисципліни	5
1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни	5
1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги	6
1.4. Рекомендована основна навчальна література	6
1.5. Анотації програми навчальної дисципліни	7
2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (для студентів 3 курсу денної форми навчання)	8
2.1. Розподіл обсягу навчальної роботи студента за напрямками готовки та видами навчальної роботи	8
2.2. Зміст дисципліни	8
2.2.1. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями	11
2.2.2. Лекційний курс	11
2.2.3. Практичні заняття	12
2.2.4. Індивідуальні завдання	12
2.2.5. Самостійна навчальна робота студента	12
2.3. Засоби контролю та структура залікового кредиту	13
2.4. Інформаційно-методичне забезпечення	14

ВСТУП

Дисципліна «Страхування» за освітньо-нормативною програмою має статус вибіркової.

Програма навчальної дисципліни розроблена на основі:

- СВО ХНАМХ ОКХ (варіативна компонента) бакалавра напряму підготовки 6.030504 – «Економіка підприємництва» галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво», Харків, 2007;
- СВО ХНАМХ ОПП (варіативна компонента) бакалавра напряму підготовки 6.030504 – «Економіка підприємництва» галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво», Харків, 2007;
- СВО ХНАМГ Навчальний план підготовки бакалавра напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства», галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво», Харків, 2007 (денна форма навчання);
- СВО ХНАМГ Навчальний план підготовки бакалавра напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства», галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво», Харків, 2008 (заочна форма навчання).

Програма ухвалена кафедрою Економіки будівництва (протокол № 1 від 29.08. 2009) та Вченою радою факультету економіки і підприємництва (протокол № від 2009 р.)

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета, предмет та місце дисципліни

1.1.1. Мета та завдання вивчення дисципліни: надання знань та практичних навиків щодо страхового захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб на випадок настання ризикових ситуацій, функціонування та аналізу страхового ринку.

1.2.1. Предмет вивчення в дисципліні: механізм взаємовідносин між страхувальниками і страховиками, що виникають у процесі формування та забезпечення страхового захисту ризиків страхувальників.

1.3.1. Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Дисципліни, що передують вивченню даної дисципліни	Дисципліни, вивчення яких спирається на дану дисципліну
<ul style="list-style-type: none">✓ економічна теорія;✓ технологія відповідної галузі господарської діяльності;✓ економіка підприємства;✓ економетрія;✓ господарський ризик;✓ господарче право.	<ul style="list-style-type: none">✓ ціноутворення;✓ планування на підприємстві;✓ фінанси підприємства;✓ менеджмент;✓ економічний механізм функціонування підприємства;✓ аналіз господарчої діяльності;✓ дипломне проектування.

1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль. Страхування

(2,0/72)

Змістові модулі (ЗМ): **ЗМ1.1. Базові поняття та основні елементи системи взаємовідносин між страхувальником і страховиком.**

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи.

1.1.1. Принципи, функції, класифікація страхування.

1.1.2. Страхові: оцінка, сума, збиток, тарифи, премії.

1.1.3. Системи страхової відповідальності, франшизи.

ЗМ1.2. Страховий ринок, його державне регулювання, основні види (класи) страхування.

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи.

1.2.1. Страхові організації, їх об'єднання, страхові посередники.

1.2.2. Страхові тарифи, їх складові та обґрунтування. Механізми забезпечення платоспроможності страховиків, вибір страхової компанії.

1.2.3. Укладання та реалізація договору страхування, основні види страхування: майнове, особисте страхування відповідальності.

1.2.4. Державне регулювання страхового ринку.

1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Вміння (за рівнями сформованості) та знання	Сфери діяльності (виробнича, соціально-виробнича, соціально-побутова)	Виробничі та соціальні функції. типових задач діяльності
Репродуктивний (стереотипний) рівень: Проводити аналіз макро- і мікросередовища підприємства (визначати фактори ризику у мінливому ринковому середовищі)	Виробнича	Аналітична
Алгоритмічний рівень: Розраховувати варіанти цін в умовах змін попиту (оцінка фінансових втрат від ризиків) Аналізувати вплив факторів сезонності, корегувати відповідні зміни обсягів, асортименту, сезонних цін (оцінка можливих втрат від ризиків)	Виробнича	Планувальна
Використовуючи нормативно-правові інструменти, на основі дослідження факторів прямої і непрямой дії організувати співпрацю із суб'єктами зовнішнього середовища (формування переліку факторів ризику та підготовка інформації щодо змісту господарських угод з врахуванням розподілу витрат на страховий захист)	Виробнича	Організаційна
Евристичний рівень: Здійснювати бізнес-планування. використовуючи висновки аналізу основних показників діяльності підприємства (розробка розділу «ризиків та страхування»)	Виробнича	Планувальна
Відповідно до регламентуючих документів здійснювати співпрацю з банками страховими компаніями та іншими кредитно-фінансовими установами (оцінювати можливі варіанти управління ризиками)	Виробнича	Організаційна

1.4. Рекомендована основна навчальна література

1. Закон України «Про страхування» від 4.10.2001 р. №2745-III.
2. Пасічний В.О., Жван В.В. Страхування: Навч. посібник. - Х.: ХНАМГ, 2009.
3. Страхування: підручник. / Під керівництвом Осадець С.С. – К.: КНЕУ, 2002.

1.5. Анотації програми навчальної дисципліни

Анотація

Метою вивчення дисципліни є надання знань та практичних навиків щодо страхового захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб на випадок настання ризикових ситуацій, функціонування та аналізу страхового ринку.

Предметом цього курсу є механізм взаємовідносин між страхувальниками і страховиками, що виникають у процесі формування та забезпечення страхового захисту ризиків страхувальників.

Змістовні модулі: 1) базові поняття та основні елементи системи взаємовідносин між страхувальником і страховиком; 2) страховий ринок, його державне регулювання, основні види страхування; 3) виконання та захист РГЗ.

Аннотация

Целью изучения дисциплины является формирование у студентов знаний и практических навыков, необходимых при обеспечении страховой защиты имущественных интересов юридических и физических лиц на случай наступления страховых ситуаций, функционирования и анализа страхового рынка.

Предметом этого курса является механизм взаимоотношений между страхователями и страховщиками, которые возникают в процессе формирования и обеспечения страховой защиты рисков страхователей.

Содержательные модули: 1) базовые понятия и основные термины системы взаимоотношений между страхователями и страховщиками; 2) страховый рынок, его государственное регулирование, основные виды страхования; 3) выполнение и защита РГЗ.

Annotation

The aim of the discipline is forming among students' knowledge and practical skills, necessary for guaranteeing insurance protection of legal and private persons property interest in case of appearing insurance situations, functioning and analyzing insurance market.

The subject of the course is mechanism of mutual relations between insured and insurer, which appear in the process of forming and guarantying insured insurance protection risks.

Modules:

1. basic concepts and main terms of relationship system between insured and insurers
2. insurance market, its state regulations, main insurance sights
3. implementation and further defend of calculation-graphical work

2. Робоча програма навчальної дисципліни (для студентів 3 курсу денної форми навчання)

2.1. Розподіл обсягу навчальної роботи студента за напрямами підготовки та видами навчальної роботи

Напря­м підго­тов­ки (ши­фр, аб­ре­ві­а­ту­ра)	Всьо­го, кре­дит/ го­дин	Три­мє­стр(и)	Го­ди­ни							Ек­за­мен (се­мє­стр)	ІМК (три­мє­стр)	
			Ау­ди­тор­ні	у то­му чис­лі			Са­мо­стій­на ро­бо­та	у то­му чис­лі				
				Лек­ції	Пра­ктич­ні, се­мі­на­ри	Ла­бо­ра­тор­ні		Контр. ро­бо­та	КП/КР			РГЗ
6.030504 Еко­но­мі­ка під­при­єм­ства	2,0/72	10	36	12	24		36			20		10

2.2. Зміст дисципліни

Модуль. Страхування (2,0/72)

Змістовний модуль (ЗМ) 1.1. Базові поняття та основні елементи системи взаємовідносин між страхувальником і страховиком.

ЗМ 1.2. Страховий ринок, його державне регулювання, основні види страхування.

Змістовний модуль 1.1.

Тема 1. Сутність, принципи, роль і класифікація страхування

Предмет дисципліни «Страхування», її економічна сутність та значимість для життєзабезпечення юридичних і фізичних осіб в умовах ринкової економіки.

Принципи і функції страхування.

Історія виникнення та розвитку страхування, його основні функції та об'єкти страхування.

Класифікаційні ознаки страхування, його форми, галузі, види, класи, страхової діяльності.

Законодавчо виділений перелік видів страхування.

Тема 2. Базові поняття та основні елементи механізму користування страховими послугами

Поняття страхового ризику, його основні ознаки (прикмети)

Страхова сума, її зміст та зв'язок зі страховою вартістю (оцінкою) та характером страхового ризику. Страховий випадок, характеристика основних

страхових випадків при майновому страхуванні (пожежа, злива, буря, ураган, повінь, град та інші). Наслідки страхового випадку - збитки, їх структура, порядок та методика їх оцінки. Страхові тарифи і страхові платежі, їх суть, склад. Страхове відшкодування, основні системи страхової відповідальності.

Франшиза: її призначення, види, фактори рівня.

Тема 3. Основи діяльності страховиків

Місце страхових компаній в економічній системі. Предмет їх діяльності, її ліцензування, участь іноземного капіталу.

Визначання базових величин страхових тарифів, актуарні розрахунки, їх зміст, призначення. Інформаційна база актуарних розрахунків – страхова статистика: її роль, основні та розрахункові показники, допоміжні спостереження.

Брутто- і нетто-ставка, основні елементи навантаження, їх класифікація та порядок розрахунку. Критерії диференціації тарифних ставок.

Тарифна політика страховиків, її основні принципи: еквівалентність нетто-платежів, доступність страхових тарифів, їх стабільність, потяг до розширення обсягів страхової відповідальності, забезпечення рентабельності страхових операцій, прибуток страховика. Страхові знижки та надбавки.

Основні механізми забезпечення платоспроможності страховиків – формування страхових резервів: технічних, резерву внесків, резервів незароблених премій та несплачених збитків. Розміщення страхових резервів.

Основні показники оцінки фінансового стану страховика: об'ємні показники; показники оцінки платоспроможності; показник рівня ліквідності; показники оцінки рівня зобов'язань щодо одного ризику; показники характеризуючі рівень участі перестраховиків у страхових операціях страховика; показники характеризуючі інвестиційну діяльність страхової компанії; показники оцінки рівня досягнутих фінансових результатів. Фактичний та нормативний запас платоспроможності страховика.

Основні критерії та показники вибору страхової компанії.

Сутність і необхідність перестраховування, перспективи його розвитку в Україні. Перестраховування як засіб посилення платоспроможності страхових фірм. Співстраховування та механізм його дії.

Тема 4. Порядок укладання та реалізації договору страхування

Правила (умови) страхування, їх призначення та зміст. Договір страхування, його зміст та комплект документів при його укладанні. Етапи здійснення страхової угоди (договору): вибір страховика; заява про страхування; андеррайтинг; укладення договору страхування; зміна умов договору, припинення його дії; порядок та умови сплати (відмови) коштів страхового захисту (страхового відшкодування).

Зміна умов та терміну (строків) дії договору, зміна (збільшення, зменшення) страхової премії, припинення дії договору за вимогою однієї сторони, його недійсність. Порядок, умови та документальне оформлення

сплати страхового відшкодування, підстави в відмові у виплаті страхового відшкодування (його частин).

Змістовний модуль (ЗМ) 1.2.

Тема 5. Особливості страхування основних видів ризиків

Особисте страхування, його класифікація. Страхування: життя, від нещасних випадків та хвороби, пасажирів. Медичне страхування. Страхування туристів

Майнове страхування: класифікація видів майна, основні страхові випадки, страхування майна підприємства та громадян, оцінка, будівель; методологія розрахунку збитків та страхового відшкодування. Страхування: машин від поломок, застави, кредитів, депозитів, від втрати прибутку. Транспортне страхування. Страхування ризиків: екологічних, будівельних та монтажних

Сфера страхування зовнішньоекономічних ризиків, страхування по угодах: «СІФ», «КАФ», «ФОБ» та «ФАС». Страхування кораблів торговельного флоту. Транспортне страхування вантажів, стандартні умови Інституту лондонських страховиків: відповідальність за всі ризики; з відповідальністю за випадкову аварію; без відповідальності за поломки, крім випадків катастрофи; зміст і умови загальної та випадкової катастрофи. Страхування експортних кредитів

Страхування відповідальності: поняття і сутність страхування відповідальності. Страхування цивільної відповідальності: персональної цивільної відповідальності; власників транспортних засобів; забудовників; перевізника (цивільної авіації, морського транспорту, автотранспорту); підприємств-джерел підвищеної відповідальності; страхування фахової відповідальності. Страхування відповідальності зайомщиків кредиту та за якість продукції (робіт, послуг).

Тема 6. Страховий ринок

Загальна характеристика страхового ринку: зміст поняття «страховий ринок», умови формування та організаційна структура, тенденції розвитку. Сумісне страхування, подвійне страхування. Самострахування. Товариства взаємного страхування.

Страхові компанії, їх об'єднання, страхові посередники: страхові агенти і брокери, актуарії, асистуючі компанії, аварійні комісари. Пул страховий та перестраховочний. Внутрішня система і зовнішнє оточення страхового ринку; власна інфраструктура страховика, основні елементи його внутрішньої системи.

Економічна необхідність швидкого розвитку страхового ринку України. Проблеми розвитку страхового ринку в Україні, підвищення його страхової місткості.

Страхові ринки США, Великобританії, Німеччини, Росії та інших держав.

Тема 7. Державне регулювання страхової діяльності

Законодавчо-нормативна база державного нагляду за страховою діяльністю в Україні. Уповноважений центральний орган виконавчої влади у справах нагляду за страховою діяльністю, його основні функції та права. Ліцензування страхової діяльності. Примусова санація страховиків, їх реорганізація та ліквідація. Забезпечення платоспроможності страховиків: їх статутний та резервний фонди; належний рівень фактичного запасу платоспроможності (нетто-активи) страховика, розрахунковий нормативний запас платоспроможності, методи визначення його розміру.

2.2.1. Розподіл часу за модулями і змістовними модулями

Модулі та змістовні модулі	Всього, кредит/годин	Форми навчальної роботи			
		Лекц.	Сем., Пр.	Лаб.	СРС
Модуль 1 Страхування	2,0/72	12	24	-	36
ЗМ 1.1	1/36	8	10	-	18
ЗМ 1.2	1/36	4	14	-	18

2.2.2. Лекційний курс

Зміст	Кількість годин
ЗМ 1.1. Базові поняття та основні елементи системи	
Тема 1. Сутність, принципи, роль і класифікація страхування	1
Тема 2. Базові поняття та основні елементи механізму користування страховими послугами	3
Тема 3. Основи діяльності страхових компаній	3
Тема 4. Порядок укладання та реалізації договору страхування	1
ЗМ 1.2. Страховий ринок	
Тема 5. Особливості страхування основних видів ризиків	2
Тема 6. Страховий ринок	1
Тема 7. Державне регулювання страхової діяльності	1
Всього	12

2.2.3. Практичні (семінарські) заняття

Зміст	Кількість годин
ЗМ 1.1. Базові поняття та основні елементи системи	
1. Семінар: «Принципи, функції і класифікація страхування»	2
2. Вирішення задач-ситуацій щодо основних елементів тем 1-4	6
3. Контрольна робота і тестування за матеріалами тем 1-4	2
ЗМ 1.2. Страховий ринок	
4. Семінар: Аналіз змісту «Правил страхування» та проектів договорів окремих страховиків	4
5. Вирішення задач-ситуацій щодо основних елементів тем 5-7	4
Контрольна робота за матеріалами тем 5-7	2
Публічний захист РГЗ (за тематикою різних видів страхування)	4
Всього	24

2.2.4. Індивідуальні завдання

При вивченні даної дисципліни навчальним планом передбачено виконання розрахунково-графічного завдання (РГЗ), яке виконується згідно з «Методичними вказівками до виконання і захисту розрахунково-графічної роботи з дисципліни «Страховання». Мета РГЗ – поглибити теоретичні знання студента щодо взаємовідносин між страхувальником і страховиком та набути навички складання і аналізу комплексу відповідної документації. Обсяг РГЗ – 20 годин.

2.2.5. Самостійна навчальна робота студента

При вивченні дисципліни «Страховання» самостійна навчальна робота студента включає:

- 1) самостійне вивчення окремих елементів кожної з семи тем курсу за завданнями лектора та викладача, що веде практичні заняття;
- 2) вивчення лекційного матеріалу з метою підготовки до практичних занять, семінарів і контрольних робіт та поточного тестового контролю;
- 3) самостійне вирішення задач-ситуацій (за завданнями викладача);
- 4) виконання РГЗ та підготовка до його захисту.

2.3. Засоби контролю та структура залікового кредиту

Види та засоби контролю	Розподіл балів, %
МОДУЛЬ 1. Поточний контроль зі змістовних модулів	
ЗМ 1.1. Тестування, контрольна робота №1	20
ЗМ 1.2. Тестування, контрольна робота №2	10
Виконання та захист РГЗ	30
Підсумковий контроль з МОДУЛЮ (ПМК) (письмовий)	40
Всього за модулем	100

Критерії підсумкової оцінки на підставі поточного контролю

Кількість балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
більше 90-100 включно	Відмінно	A
більше 80-90 включно	Добре	B
більше 70-80 включно	Задовільно	C
більше 60-70 включно		D
більше 50-60 включно		E
більше 25-50 включно	Незадовільно з можливістю повторного складання	FX
від 0 до 25 включно	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

2.4 Інформаційно-методичне забезпечення

Бібліографічні описи, Інтернет адреси	Теми, де застосовується
1.Основна навчальна література (підручники, навчальні посібники, інші видання)	
1. Закон України «Про страхування» від 4.10.2001 р. №2745-III.	1-7
2. Пасічний В.О., Жван В.В. Страхування: Навч. посібник. - Х.: ХНАМГ, 2009.	1-7
3. Страхування: підручник. / Під керівництвом Осадець С.С. – К.: КНЕУ, 2002.	1-7
2.Додаткові джерела	
1. Аленичев В.В., Аленичева Т.Д. Страхование валютных рисков, банковских и экспортных коммерческих кредитов. – М.: ТОО «ИСТСЕРВИС» 1994. – 114 с.	5
2.Бікі Х., Уайт Ю. Страхування депозитів. // Вісник НБУ, - 1997. - №1. – С.20-24.	5
3.Журавлёв Ю.М. Страхование финансовых рисков. – М.: АНКИЛ, 1992.	5
4.Кредитное страхование (по материалам Великобритании). – М.: АНКИЛ, 1992, 232 с.	5
5.Нечипорук Л.В. Законодательство Украины о страховании: комментарий – Х.: ООО «Одиссей», 2004.	1-7
6.Смирнов В.В. Залог и страхование. – К., 1995.	
7.Страхование подрячиков от всех рисков (опыт страхового рынка Великобритании). – М.: АНКИЛ, 1994. – 56 с.	5
8.Страхування: теорія та практика: Навчально-методичний посібник / Внукова Н.М. та ін.. Харків: Бурун Книга, 2004, - 376 с.	5
9.Экологическое страхование. Вопросы теории и практики. М.: АНКИЛ, 1996.	1-7
	5
3. Методичне забезпечення	
1. Методичні вказівки до проведення аудиторних та самостійних занять з курсу «Страхування». – Пасічний В.О. – Харків. ХНАМГ. 2007.	1-7
2. Методичні вказівки до виконання і захисту розрахунково-графічної роботи з дисципліни «Страхування». Пасічний В.О., Плакіда В.Т.: Харків; ХНАМГ, 2007 – 96 с.	1-7
3. Методичні рекомендації та програма до самостійного вивчення курсу «Страхування». Пасічний В.О., Груба Г.І., Харків: ХНАМГ, 2007 – 96 с.	1-7
4. Методичні вказівки до проведення практичних занять з курсу «Страхування». Пасічний В.О., Железнякова Ш.Л., Харків: ХНАМГ, 2008 – 51 с	1-7

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ПАСІЧНИЙ Володимир Олександрович

Програма навчальної дисципліни та робоча програма навчальної дисципліни
«Страхування» для студентів денної форми навчання напряму підготовки
6.030504 – «Економіка підприємства»

Комп'ютерне верстання: Н.М. Колісник

План 2009, поз. 417 Р

Підп. до друку 04.11.2010 р.

Друк на ризографі

Тираж 10 пр.

Формат 60x84 1/16

Ум. друк. арк. 0,9

Зам. № 6511

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №731 від 19.12.2001